

7768

2

Q. D. B. V.
DE

1733

9
67
H

IVRE NATVRAE

SEV POTIVS

INGENII ANGELORVM

HOC EST

DE

OFFICIIS ANGELORVM

EX EORVM INGENIO

RESVLTANTIBVS

DISPVATIO TERTIA

QVAM

PRAESES

M. GOTTLOB FRIEDEMANN

HAFERVNG

ET RESPONDENS

CASP. HENRIC. WOLLWEBER

THOMAE PONTANO-THVRINGVS

AD DIEM

FEBR. HORIS POMERIDIANIS CONSVETIS

MDCCXXXIII.

IN AVDITORIO PHILOSOPHICO

PLACIDO ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTENT.

VITEMBERGAE

EX OFFICINA EICHSFELDIANA

DISPVATIO III.
SISTENS
PROTHEORIAM SPECIALEM.

§. LVIII.

DEo Duce progredior, & ne promissionum mearum limites transgrediar, secundum §. LIV. & LVII. a Generali ad Specialem propero Protheoriam. Proletaria fere est praefens doctrina, quippe de qua in antecessum penitanda restant: Causae, Subiectum, Objectum, Fines, Effectus & Adiuncta. Manifesta igitur rerum multitudo breuitatem imperat, sine obscuritate, sine leuitate. Non quidem aequae copiosae ac in superioribus thesum addendae erunt probationes; Nec tamen etiam negligendae, sed seligendae. In Tua enim, L. B. confido aequitate, si pauca, & quoad fieri poterit, solida ponam argumenta, in humanitate, si forte praecipua praetergressus fuero.

§. LIX. Causarum in serie prima ac princeps est *Efficiens*, quae uti omnis boni, ita & huius est Deus creator. Deus creauit omnes substantias; conf. GLASENII Th. N. Lib. II. Cap. VI. p. 25. seqq. Donati Pneumat. P. II. Sect. I. Cap. III. §. 9. seqq. p. 78. seqq. Ergo & angelos, conf. RVDRAVFF & SCHENCK. Decision. Metaph. P. II. Cap. III. Thesi 3. §. I. p. 881. DONATI l. c. P. II. Sect. I. Cap. III. §. 16. 28. p. 84. 90. seqq. E. Deus est causa efficiens angelorum; Ergo & omnium necessariorum consequentium & effectuum. J. I. consequitur necessario ex naturae angelicae per creationem ipsi inditae dependentia a Deo, & relatione erga quaeuis obiecta ipsorum uti in antecedentibus prolixè demonstratum dedi; conf. §§. XLIII - XLV. *Deus est causa efficiens* necessariorum & creatione consequentium; *E, & bonus iuris*. Vid. Excellentiss. HASSENI, Patroni atque Promotoris mei ad cineres colendi Prudentia Moral. Vniuersa P. II. Praelim. Sect. II.

Membr. I. §§. 32-33. p. m. 201. & Part. Principal. Sect. I. Membr. II. §§. 5. 9. 12. seqq. p. m. 247. sq.

§. LX. Solus Deus est creator angelorum; E. adaequata est causa efficiens necessariorum consequentium; *E. & J. I.* Solus Deus est conditor omnium creaturarum §. L. & LIX. E. solus est absolute independens; E. Solus absolutum habet dominium in singula creata; E. etiam absolutus est dominus angelorum. *E. Deo absolutum in angelos competit Jus.* Sapientissimus est Deus ac potentissimus, conf. DONATI Pn. P. II. Sect. I. Cap. XIII. §. 13. seqq. p. 233. seqq. Cap. XV. §. 78. p. 279. RYDRAFFIUS l. c. P. II. Cap. II. Thef. XVII. *E. sapientissimo consilio produxit J. I.* De quibus fusius in Parte fundamentali.

§. LXI. Efficientem causam excipit *materialis* eaque triplex, *ex qua, in qua, & circa quam, Materia ex qua,* seu partes, hic legibus absoluuntur, uti ex definitione perspicitur, ubi genus posuimus systema legum. conf. supra §. 53. *Est autem Lex J. I.* praeceptum angelis naturale & imperans officium, & *officium denotat* debitum actionum speciem quamdam Divinae voluntati conformiter aut omittendi aut exequendi. *Formale discrimen* harum legum est uel ab aliis, uel abs se inuicem. *Discrimen ab aliis* ex supra dictis apparet, uti enim totum J. I. literis non est consignatum, sed angelis naturaliter notum, ita nec singulae leges, conf. supr. §§. LIII. LIV. uti totum J. I. ita singulae leges quadrant ad ingenium angelorum Deique uoluntatem & reliquorum obiectorum angelicorum naturam, debitasque perfectiones. conf. supr. §§. cit. *Abs se inuicem uero* distinguuntur partim ratione ordinis, partim ratione respectus ad obiecta angelica. Priori modo spectatae, aliae leges sunt primae, generales & fundamentales, aliae secundariae, speciales & deductae. Et haec iterum iniungunt uel modos officiis fungendi, uel officia seu agenda & omittenda ipsa. Posteriori modo consideratae leges continent officia uel erga Deum, uel erga angelos alios, uel erga homines &c. Quae omnia ex subsecuturæ tractationis consideratione penitenti clara euadent, & extremis attingisse digitis in antecessum sufficiat.

§. LXII. Partium vestigia premit materia in qua, seu subiectum. Pro duplici J. I. considerandi modo, duplicis generis sunt subiecta, spectamus enim J. I. *uel obiectiue, uel originaliter, principatiue & consecutiue.* *Obiectiue* consideratur J. I. quatenus est obiectum, circa quod aut intellectus, aut uoluntas, aut utrumque uersatur, &
 etatenus

eatenus subiectum eius triplex est, pro triplici J. I. considerandi modo. Vel enim spectatur in relatione ad aeternam Dei sapientiam & uoluntatem, ut ab aeterno decretum, *eatenus subiectum est Deus*, vel in relatione ad cognitionem humanam, ut series conceptuum, *eatenus subiectum sunt homines*, speciatim intellectus & memoria, uel in relatione ad cognitionem & obsequium angelorum, ut est notitia practica, habilitatem intellectus angelici & pronitatem uoluntatis consequens in angelis, *eatenus subiectum sunt angeli speciatim intellectus, memoria & uoluntas*: Quae ordine probabo.

§. LXIII. Deus est omniscius, conf. STEPH. KLOTZII Pneumatica Disp. XII. §. 17 - 20. p. 266 - 271. DONATI l. c. P. II. Cap. XIII. §. 3. p. 231. Cap. XV. §. 7. seqq. p. 254. seqq. CLASENIUS Theol. N. Lib. I. Cap. XXII. p. 118. seqq. RVDRAUFF. l. c. P. II. Cap. II. Thef. XV. pag. 744. seqq. & aeternae sapiens, KLOTZ. l. c. Disp. IX. §. 15. p. 482. I. A. SCHMIDT Th. Nat. P. I. Sect. I. §. 20. p. m. 78. E. quicquid fecit, ab aeterno decreuit. Deus est causa efficiens J. I. conf. §. LIX. E. & J. I. ab aeterno decreuit; E. J. I. inest Deo, ut ab aeterno decreuit; E. ut cognitum. E. proprie loquendo eius idea ἀρχέτυπος aeterna est in Deo, seu J. I. Obiectiue est in Deo tanquam obiectum intellectionis, uolitionis & operationis Diuinae; *E. Deus eatenus est subiectum J. I.*

§. LXIV. Aliud: J. I. existit, uid. supr. §. XXXV. - XL. XLV. - LII. & bona res est. Jus enim praecipit bona moralia, seu actiones uirtuosas; conf. §. LIII. & tota subsequens tractatio idem confirmabit. E. ab aeterno fuit bonum, possibile & futurum. Nam Deus ab aeterno fuit aequae potens atque nunc. Bona uero possible & futura sunt obiecta Diuinae uoluntatis decretiuae, seu bene placiti, uid. DONATI Pneumatica P. II. Sect. I. Cap. XVI. §. 21. 22. p. 320. E. Deus etiam hoc bonum, sc. J. I. ab aeterno decreuit; E. ab aeterno fuit in Deo. Deus est immutabilis, etiam ratione scientiae & uoluntatis, uid. RVDRAUFF. l. c. P. II. Cap. II. Thef. XII. p. 730. E. idem J. I. adhuc obiectiue est in Deo; *E. Deus eatenus est subiectum J. I.* Siquidem Deus non modo legem, quam ferre poterat, cognouit ab aeterno, uerum etiam dare uoluit, & latam pro lege angelis praecepta & imperante indefinenter agnoscit. Quod ulterius ex iustitia Diuinae uoluntatis & praescientia Dei, cum J. I. ui angelorum iustitiam promouendi collatis, probari posset, nisi datae probationes sufficerent.

§. LXV. Deinde spectatur J. I. in relatione ad cognitionem humanam, quatenus est series idearum meditando & inter se conferendo ingenium angelorum, naturam Dei, & obiectorum angelicorum, nec non horum inter se relationes intuendo acquilatarum, & homines de officiis angelorum inde resultantibus instituentium & conuincentium, conf. supra §. 54. Eatenus subiectum remotum sunt homines, propinquum animae, proximum intellectus & memoria, uti ex rei ipsius & testimoniorum de J. I. existentia supra §. 40. annotatorum contemplatione patet. Et hoc modo illud in praesenti seculo nobis inest, at in futura uita notitia haec nobis competet per habilitatem illud perspiciendi absolutissimam, uerum diuersimode. Quae ex rationis lumine probare cum haecenus quidem nesciam, remitto haec Theologis meditanda, & ex clariori lumine facero probanda. Mihi satis est ea enarrasse ad praesentis status a futuro discrimen indigitandum.

§. LXVI. Demum consideratur J. I. in relatione ad cognitionem & obsequium angelorum, ut est practica scientia angelorum habilitate intellectus, uid. super §. §. 43. 44. & pronitate uoluntatis, supr. 47. promptissime & celerrime comparata, & per & propter habitum acquisitum habilitatem, & pronitatem J. I. meditandi & exequendi augentem, perfecta angelis competens. Breuiter, spectatur J. I. ut intellectum & retentum in intellectu & memoria l. c. atque ut obseruatum, seu praestitum, in uoluntate & potentia strictae l. c. dicta. Et hoc modo spectato J. I. subiectum eius remotum sunt angeli, proximum partim intellectus & memoria, partim uoluntas & potentia strictae dicta, uti ordine probabo.

§. LXVII. Habitus intellectus angelici, (seu potius specialius habitus naturalis) scientiam iuris pariens, in aprico positus est l. c. consulentibus. Et cum habitus sit difficulter mobilis, mediante hoc angeli scientiam J. I. retinebunt. Consequenter quatenus J. I. consideratur ut angelis notum & perspectum, *immediatum J. I. subiectum erit intellectus & memoria angelorum, mediatum & remotum angeli ipsi.* Porro quod J. I. quatenus practicum pro subiecto habet uoluntatem & potentiam, strictae dictam, confirmatur hoc modo: Iustus Deus nihil iniusti uelle aut facere potest; E. nec uoluntatem angelorum potuit iniustam creare, sed iustam & uoluntati Dei conformem.

formem. Non autem immutabiliter justam quia quam liberam creavit, etiam antea liberam voluit. E. pronam ad J. I. conformiter agendum; E. uoluntas J. I. conuenientia eligit. Potentia angelorum subiecta est uoluntatis angelicae libertati; E. & haec a uoluntate gubernata Diuinae uoluntati, J. I. comprehensae conformia exequitur; E. J. I. praxis fit in uoluntate & Potentia specialiter dicta angelorum; *E. J. I. quatenus practicum, pro subiecto proximo habet uoluntatem & potentiam specialem angelorum; E. pro subiecto remoto angelos.* Angeli naturales habilitates augere & pronitates intendere per habitum queunt, conf. supr. §. 29. & ibi citata. Hinc est, quod ceteris similibus, solorum Eudaemonum uoluntas J. I. quatenus est perfecte practicum, subiectum fit. Cacodaemonum contra nec fit, nec esse possit.

§. LXVIII. Haecenus J. I. obiectiue intuiti sumus, super est, ut idem *originaliter & consecutiue* contemplerur, id est, quatenus J. I. ut conclusionum complexus, congeries ordinata, & systema e relationibus consequitur; & hoc quoque respectu de eius subiectis solliciti sumus. J. I. existit, & est necessarium consequens diuinae superioritatis, angelicae inferioritatis, & habilitatis ad J. I. intelligendum & libere, exequendum, nec non coinferioritatis creatorum obiectorum angelicorum. Conf. supra §. §. XXXV. XLIII-XLV. E. J. I. implicite inest dictis relationibus. Omnis enim conclusio inest fundamentis, seu praemissis implicite. Nulla relatio est sine subiecto; sed omnis inest subiecto. E. & haec relationes insunt certis subiectis; E. J. I. quod dictis relationibus implicite inest, mediantibus his inest subiectis earundem relationum. Dictae relationes insunt Deo, angelis & creatis angelorum obiectis; *E. Deus angeli & creata angelorum obiecta sunt mediata subiecta J. I.*

§. LXIX. Progressum faciamus a subiecto seu materia in qua ad *materiam circa quam* seu *obiectum* exponendum & comprobandum. Obiectum cuiusque, rei est omne id, circa quod quaequae res ui sua agendi & causandi uersatur. Sed uero quadruplicis generis est uis & potentia J. I. sc. Conuictio intellectus angelorum; conf. infr. §. 78. Directio seu normatio angelicarum uirium, actionum & ipsorum adeo angelorum; conf. §. 79. 80. Defensio obiectorum angelicorum. conf. §. 81. & declaratio angelicarum actionum habituumque & an-

& angelorum pro Iustis & Deo acceptis, conf. § 82. 83. E. etiam quadruplex obiectum J. I. nobis ulterius erit perpendendum & probandum.

§ LXX. Primo quidem quod obiectum potentiae convincendi, quae inest J. I. fit intellectus angelorum, patet inde, quia nulla alia facultas angelis inest, quae fundamenta inferioritatis, J. I. & officiorum recipere, perspicere, nexum expendere, & angelos hac ratione de veritate legum & necessitate obsequii certos reddere ac convincere potest, praeter solum intellectum. Quod ut fiat, necessitas postulat, quia voluntas, quae semper & certo iusta eligere, & reliquis potentius exequenda committere debet, conf. supra §§ XLIII. XLIV. informatione eget, cum alias coeca sit potentia, & inclinatione per convictionem, ne libertas ipsius limites conditionis Deo inferioris transgrediatur. Convincitur ergo intellectus angelorum, per convincentem J. I. uim, seu charitatem & nexum, & convincit ac inclinatur voluntatem per nexus repraesentationem. Priori respectu quatenus intellectus convincitur, idem est obiectum J. I. convincentis.

§ LXXI. Cum igitur angeli dicto modo convincantur, quae & quomodo ab ipsis sint agenda, quae contra & quatenus sint omitenda, & mediantibus argumentis & fundamentis officiorum moueantur, & ad morem gerendum inclinentur, sequitur, quod J. I. Angelos in agendo dirigat, & actiones angelorum, tam internas, sc. cogitationes, appetitiones & auersationes, quam externas omnes normet. Et id quidem non coactione physica, sed morali, quae est excitatio & commotio ad legibus conformiter agendum. Consequenter uirtus J. I. angelos in agendo dirigentis & aequae ac actiones eorundem normantis, quae J. I. formaliter, seu ex formae qualitate & conditione competit, obiectum directum & immediatum sunt intellectus, qui dirigitur in assentiendo & cogitando, & voluntas, quae regitur & normatur in appetendo & auersando; mediatum uero & indirectum J. I. normantis obiectum sunt partim uires reliquae, liberae angelorum uoluntati subiectae, tam actiuae, quam passivae; partim actiones & habitus angelorum; quippe quae a uoluntate gubernata, recta & iusta proueniunt; partim denique angeli ipsi, quibus inhaerent intellectus & voluntas, quibus mediantibus J. I. gubernando & sibi conformando circa angelos uersatur. Angelicus itaque intellectus, uoluntas

volutas & reliquae vires angelorum itemque his mediantibus ipsi mer angeli sunt obiecta J. I. quatenus haec omnia per J. I. leges in cogitando, uolendo & exsequendo sunt regenda & normanda.

§. LXXII. A uiribus & actionibus angelorum progredior ad eandem obiecta. Ut vires & actiones normantis, uid. infr. §. 79. & 80. ita earum obiecta *defendentis* (uid. infr. §. 81.) *J. I. obiecta sunt.* Multiplicis generis sunt obiecta J. I. *defendentis*, quia vires & actiones angelorum circa multiuaria obiecta uel uersantur, uel saltem uersari possunt, & id quidem eo modo, ut actiones & effecta angelicarum actionum statum ipsorum inferiorem, ad superiorem sc. Deum, & coinferiores relatum, deceant. Quantae sint vires ac potentiae angelorum, & quod sese erga omnia, non ita multo post enumeranda obiecta extendant, paucis inferius, *de fundamentis J. I.* ex parte angelorum interpretandum uenit; fusius autem & ex professo in ueritatem horum assertorum Angelographici Pneumaticique Auctores passim inquirunt, ad quos Beneuolum Lectorem hic generatim & dicto loco specialius remitemus, quo exinde certior euadat, angelicis uiribus haec omnia esse exposita aut subiecta. Conf. Dan. CLASENIUS Th. N. Lib. II. Cap. XIV. - XXVI. p. 60. seqq. RUDRAUFF. Decif. Met. P. II. Cap. III. Membr. IV. p. 906. - 965, DONATI Pneu. mar. P. II. Sect. II. Cap. IV. & V. p. 435. - 480.

§. LXXIII. Priusquam obiecta recenseri commode queant, utilitas suader, generatim formale obiectorum angelicorum et J. I. *defendentis* exponere, quo fundamentum pateat, cur actiones erga quaeuis obiecta angelica iustae appellari mereantur. *Formale generatim est* modus considerandi ab aliis specificae diuersus, obiectum cognoscibile certae cuidam disciplinae mancipans. conf. MEIERI habitus primor. Principior. seu Intelligentiae P. II. Cap. V. Theorem. 8. 10. II. p. 144. seqq. Eiusd. Gnostologia Part. I. Cap. VI. Sect. III. Probl. 2. 3. p. 272. seqq. Formale speciatim obiectorum angelicorum est exponendum, ut pateat, qua ratione Deus, homines, & reliqua obiecta angelica, quae alienis respectibus in J. I. non sunt contemplanda sint considerationis J. I. Angelicorum *formale* obiectorum, & J. I. (haec obiecta per leges, angelorum liberas vires normando determinantes) *defendentis, est species* ualoris moralis, seu apertudo & potentia, obiectis per naturam & statum, specifica, competens, angelorum erga se actiones ita recipiendi, ut moraliter bonae iustaeque sint & vires angelicae angelique inde infontes euadant. Siqui-

dem obiecta angelorum in ordine ad actiones & vires angelicas habilia aptaque sunt actum aliquem angelicum erga se aut sua, tanquam sibi & statui suo conformem respicere, & consequenter etiam uirium rectitudinem requirere. Et eatenus considerata haec obiecta, restringuntur ad hanc nostram doctrinam, & sunt considerationis J. I. Quae omnia promanant ex supradictis §. XLV. *Formale obiectorum & angelicorum & J. I. defendentis, praesupponit atque respicit* angelos partim ut Deo inferiores, & ad Diuino beneplacito conformiter agendum obstrictos; partim tanquam potentes, ut obiecta sua decente specificam eorum naturam & statum modo, afficere possint, partim demum tanquam intelligentes & liberos, ut statum suum & obiectorum suorum in relatione ad Deum tanquam communem superiorem cognoscere, & eidem conformia libere eligere possint. Angelicorum *formale* obiectorum, adstructis praesupponendis, *consequitur e principiis subsequenteribus*: partim uel ex uniuersali Dei superioritate, uel etiam ex inferioritate sc. reliquorum obiectorum; partim e specifica angelicos actus recipiendi potentia. Angelica enim obiecta eius sunt naturae, ut diuersimode aut coli, aut moraliter aut physice emendari queant. E. obiecta non possunt non apta esse, ad angelicos erga se actus ut statui suo conuenientes, respiciendum. E. aptitudo dicta, quippe quae est formale obiectorum e positis principiis, si reliqua respondeant, necessario consequitur.

Inter alia *huius formalis propria* hoc probe obseruandum, quod moralis ille ualor obiectorum, angelicis actionibus bonitatem moralem conferens, non sit absolutus & actualis: Hoc enim assertum destrueret angelorum libertatem; sed relatiuus respiciens vires dependentes & normabiles; ac potentialis, id est, non quidem per se & semper, uerum conditionate & consecutiue, positus & consentientibus cunctis ad causandum requisitus. Breuiter: Valor inest obiectis in relatiua potentia.

Generalioris formalis considerationem excipit specialior. Ex iis, quae modo nunc de angelicorum obiectorum specificis naturis & statu differimus, & id concludere licet, quod *formale* supra definitum rursus in *subgenera* diuidere queamus. Quaeuis enim angelicorum species obiectorum generice aut specificice diuersas vires habet proprias, angelorum erga se actus recipiendi, & consequenter, ut naturae & statui suo conuenientes respiciendi. *Imo dicta formalis subgenera ulterius in species subdiuidi possent*: Nam quaeque angelicorum species

cies obiectorum, quamvis actuum angelicorum erga se speciem, pro natura & statu suo, tanquam consentaneam, specificè diuersis recipiendi uiribus respicit, & apta est, specificè diuersam bonitatem moralem conciliandi. Quae omnia speciatim contemplari & interpretari liceret, si tanti referret, & nisi molestum illud crearet laborem, immo nisi specialia illa omnia a quouis acuto ingenio e concretis subsecturae tractationis abstrahi possent.

§. LXXIV. Pergo ad obiectorum commemorationem, quae sunt partium Deus, conf. §. XLIII - XLIX. Ll. Lll. LXXIII. quippe quem angeli cognoscere possunt. Conf. CLASENIVS Th. N. Lib. II. Cap. XVI. No. III. p. 70. sicut & omnes entium creatorum speciem intelligunt. DONATI Pn. P. II. Sect. II. Cap. IV. §. 10. II. p. 437. CLASEN. l. c. Cap. XVI. p. 71. seq. & praeprimis RVDRAVF. l. c. P. II. Cap. III. Thef. IX. p. 916. seqq. nec non circa semetipsos. CLASEN. l. c. Cap. XVI. p. 67. DONATI l. c. RVDRAVF. l. c. aequè ac alia omnia uoluntate determinare DONATI Pn. P. I. Cap. IV. §. 49. p. 39. §. 50. p. 40. CLASEN. Th. N. Lib. II. Cap. XVIII. No. III. p. 87. 88. RVDRAVF. l. c. Thef. XI. §. 8. 9. p. 929. nec non de omnibus cognitis cuius intelligenti loqui. RVDRAVF. l. c. Th. XII. p. 933. CLASEN. l. c. Cap. XXV. p. 117. seqq. ut & mouendi potentiae obiecta sunt omnia in se mobilia particularia. conf. CLASENIVS l. c. Cap. XX. p. 98. RVDRAVF. l. c. Th. XIII. §. 5. p. 940. Vnde eorum potentiae mouendi exposita non sunt totum uniuersum, orbis coelestes, & integer globus terraqueus; sed particularia solum. Inteligitur ergo ex dictis, quod praeter Deum & ipsosmet angelos, angelorum obiecta sint angeli alii, qui quod erga se inuicem agant, uide in DONATI Pn. P. II. Sect. II. Cap. V. §. 4. & 29. p. 450. & 456. atque Cap. IV. §. II. & 33. p. 437. & 444. item homines tam probi, quam improbi, quos uel ad virtutes excitare, uel corpora eorum uarie afficere queunt; nec non hominibus inferiora, quippe quae moueri & laedi possunt; & tandem animae separatae, quod enim separatae existant animae, in Martini NYMPACHII IV. Dispp. de *Αποδείξι* immortalitatis animae cuiusdem lege, quarum Prima Praeside Excellentissimo E. CH. SCHROEDERO, Patrono & studiorum meorum Promotore pie deueniendo defensa est Witteb. 1720. CLASENII Theol. N. Lib. III. Cap. III. p. 193. seqq. RVDRAVF. & SCHENCK. Decif. Metaph. P. II. Cap. IV. Th. I. §. 1330. p. 970-978. & Statii EHRENBURG. Tractu de statu animae separatae. Sect. I. Art. III. p. 21. seqq. itemque in omnibus Philosophis qui animae immortalitatem solide comprobant; & quod sint obiectum angelorum de eo confer. RVDRAVFELVM l. c. C. III. Thef. IX. p. 916. & §§. 4. 5.

p. 918. Cap. IV. Thef. VIII. §. 6. p. 1000. & Thef. X. p. 1001. Quae omnia tanquam dogmata Pneumatica, meum non est, ut in hac disquisitione Morali probem, sed Pneumaticorum; unde, quoad fieri potuit, demonstrationes, aut probationes eorum allegavi. Cum igitur angeli erga quacuvis pro receptiuitate eorum libere agere possint, actiones eorum conuenient naturae & statui obiectorum, & hinc J. I. a iusto Deo ipsis inditum, Deum ejusque creaturas, tanquam angelorum obiecta, non poterit non contra angelicas actiones statui suo repugnantes defendere & tueri, actiones tales uetando, & congruas praecipiendo; *E. obiecta haec angelorum omnia erunt quoque suis peculiaribus modis Obiecta J. I. defendentis.*

§. LXXV. Exigui quidem esset laboris, hic latissime evagari, & circa singula angelorum obiecta speciatim interpretari, qua ratione, quot modis, contra quot & quales angelicarum actionum species, nec non quatenus angelicorum species obiectorum per J. I. defendantur; sed quorsum haec? Sane quisquis probe intelliget, quae sint angelorum positua ac negatiua officia circa singulas obiectorum species dictas, is eo ipso etiam perspiciet, quo modo & in quantum dicta obiecta per J. I. defendantur. De quibus officiis, quoniam in subsequenti tractatione latius acturus sum, sub generalioribus simul haec ipsa sum explicaturus. Haec in praesenti summam indicasse sufficiat.

§. LXXVI. Tandem quoque *declarantis*, conf. infr. §. LXXXIII. pro iustis, J. I., *obiecta* praetereunda non sunt. Sunt autem obiecta, quae memorauimus, partim morales actiones, partim moralia angelorum opera, partim morales habitus acquisiti, partim angeli ipsi, quatenus causae illorum aut extiterunt aut sunt. Haec, quae dixi, quo euidetiora sint, & accuratius perspiciantur, quatenus hae actiones morales & reliqua sint J. I. iudicantis & declarantis obiecta; formale eorum praemittam. Est autem *formale obiectorum J. I. declarantis, seu iudicantis* relatio, propter angelicae libertatis exercitium, partim ad naturam & statum agentium angelorum, & obiectorum suorum, a Deo dependentem; partim & praecipue ad J. I. ex illa relatione resultantem & consequens, quatenus J. I. ad iustitiam angelorum tale quid aut prohibet aut praecipit. conf. Illustris IOH. BALTHASAR. WERNHERI, Maecenatis mei deuote colendi, Disp. de Actionum Moralium, quae J. N. Obiectum constituunt, Materiali & Formali, habita Lips. 1697. Praeterea & illud supponendum, quod J. I. ea omnia generatim iudicet,

cer, & pro iustis declaret, quae obligata sunt ad J. I. morem gerendum, uel libere ab angelis proueniunt, quippe cuius infra rationem reddam § §. 82. 83. Cum itaque prioris generis sint ipsimet angeli, qui libere agunt, *hi erunt obiecta J. I. iudicantis.* De quibus tenendum, quod angeli, quia perfectae debitorum sunt obedientiae, non iudicentur seu declarentur pro iustis nisi omnes actiones, habitus, imo & effectus eorum fuerint J. I. conformes, & iuris rigori satisfecerint, quatenus eadem elibertatis fonte promanarunt. Conf. CLASENIVS Th. N. Lib. II. Cap. XVIII. No. IV. pag. 89. Posterioris generis quoniam libera angelorum omnia sunt, sc. actiones, habitus & opera; *Haec quoque J. I. iudicantis obiecta erunt,* & pro iustis declarabuntur, si qua omnes circumstantias J. I. consentiant. Et hisce obiectis acquisitos praecipuis habitus morales annueram. Quia enim habitus quoque morales, & magis durabiles astibus sunt, idcirco iidem J. I. constantius conuenient, & consequenter a J. I. pro iustioribus declarabuntur, atque angelicae actiones, quae adeo perenni cum duratione coniunctae non sunt. *E. J. I. qua iudicantis, prae caeteris erunt obiecta.* Quo ipso commentationi meae de J. I. obiectis, circa quae diuersimoda causandi uis J. I. formalis, occupata est, colophonem imponere libet & licebit.

§. LXXVII. Cum itaque doctrinam de materia J. I. ad finem perduxerim, gradum promouebo, & quae in doctrina de forma J. I. difficultatibus circumseptae apparent, enodare allaborabo. Quae forma, quod quatuor momentis, sc. intellectus angelici conuictione, potentiarum directione, seu normatione, obiectorum angelicorum congrua defensione, & factorum declaratione pro rectis, ut & angelorum pro iustis, absoluitur, supra annotatum est §. 54. Quae omnia seorsim ordine ad liquidum deducam.

§. LXXVIII. Quod formae nomine differentia specifica, abstracte concepta, & abstractis uerbis expressa, generatim intelligatur, ex Logici cognitum atque perspectum reor. Et huius generis praesens quoque est forma & omnia eiusdem momenta. Nam quod primam eius partem scil. angelici conuictionem intellectus per J. I. spectat, eius similis est ratio, atque J. N. H. Sicut Ius Naturae H, euidentibus innititur principiis, & certo ueras continet leges, quae euidentia sua & necessario nexu humanae cum naturae relativo erga Deum & obiecta sua statu, hominum intellectum certum reddunt, humanamque uoluntatem mouent, atque ad obtemperandum inclinant; ita & J. I. euidentissimis constat principiis, & sine dubio ueras, seu Diuinae uoluntati & dependenti angelorum naturae certo conformes complectitur leges. Quae omnia si forte imperfectiori hominum rationi satis euidentia atque clara non sint, sunt tamen multo perfectiori angelico intellectui longe euidentissima. De huius perfectione conf. CLASENI Th. N. Lib. II. Cap. III. No. I. p. 17. Nam cum angeli sint perfectius intelligentes hominibus, propriam naturam uiresque & dependentiam, nec non Deum atque obiecta ea, quae Dei sunt peculiura, & erga quae ipsimet agunt, exactius intelligunt atque homines; E. etiam J. I. fundamenta haec euidenter perspicunt; E. quoque inde necessario consequentia officia; *E. J. I. quod ex officiorum praeceptis compositum est, ueritatem agnoscunt; E. J. I. tanquam praeticum, conuincibilem angelorum intellectum non de ueritate tantum, sed etiam de obsequii necessitate certum facit.* Et cum nullum aliud Jus angelorum intellectum de angelicis officiis naturaliter contineat, *haec uis est J. I. formalis*

¶ ad formam eiusdem pertinet. Haec uero uis & facultas conuincendi non modo J. I. generatim competit, sed etiam quaelibet eiusdem lex propriam suam & peculiarem uim conuincentem habet. Quoduis enim J. I. praecipuum sequitur necessario nexu ex euidenter ab angelis cognita peculiari potentiae cuiusdam, uel aliquot uirium erga certam obiectorum speciem relatione. Et quidem generalis totius J. I. & specialis seu particularis cuiuslibet legis uis angelorum intellectum conuincendi, de quibus sententiam protuli, est originalis, in relatione ad mediatam uoluntatis conuictionem, ut assentiatur, & in ueritate J. I. & legum, nec non necessitate obsequendi acquiescat. Postquam enim angelorum intellectus dicta per fundamenta in rebus obiectis animaduersa, conuictus est, certiolem quoque reddit uoluntatem, & mouet eandem ad assentiendum, dicta fundamenta & principia uoluntati repraesentando, communicando & offerendo.

§. LXXXIX. Cum igitur angelicus intellectus de J. I. ueritate pariter atque obsequii eidem praestandi necessitate conditionata certior euaserit, uoluntas angeli, semetipsum amantis, ad angelicae naturae & conditioni congrua naturaliter inclinans, non potest non per dictam legis conuictionem stimulus ad obsecundandum, & obsequium speciatim singulis legibus praestandum, qualicumque modo & gradu persentiscere. Quia uero angelica uoluntas per J. I. gubernatur & regitur, atque uoluntati reliquae uires & potentiae angelorum naturaliter subiectae sunt, recta uoluntate, diriguntur etiam & normantur caeterae angelorum uires, mediante uoluntate: Ita quidem ut hac in parte parum referat, siue actiuae siue passiuae angelorum fuerint potentiae.

§. LXXX. Imo tandem, quales erunt uires, tales erunt actiones, intermissiones, passionis & contra. Quoniam itaque subiectae uoluntati uires, mediante angelorum libera uoluntate a J. I. gubernantur, actiones & reliqua uirium exercitia quoque per J. I. directae & normata a uiribus & potentis angelorum proueniunt. Haec autem uis J. I. directiua non cogit angelos ad obsequendum, quia uoluntas libertate sua gaudet, imo maiori, quam hominum uoluntas. CLASENIVS Th. N. Lib. II. Cap. XVIII. No. 4. p. 89. sed inclinat tantummodo, mouet, excitat & urget, fundamenta proponendo, atque rationes euidentes ac sufficientissimas ad conuincendum & mouendum, seu persuadendum ostendendo, ut angeli J. I. eiusque legibus obsecundent. Ex quibus omnibus hoc demum concludo: Quia solum J. I. angelos naturaliter dirigit, & in agendo, eo, quo dixi modo, determinat; E. haec directio quoque pertinet ad J. I. formam.

§. LXXXI. De tertio quoque formae momento, angelicorum sc. obiectorum defensione, dispiciendum est. J. I. interdicat iniuriis omnibus angelorum erga subiecta sua, imo praecipit etiam quorundam custodiam conditionate, quae infra probanda erunt; E. J. I. stante priori, immediate defendit, & posteriori posito, quaedam mediate custodit ac tuetur angelorum obiecta. Sed uero dicta defensio non est uolenta, sed legalis, id est, talis, quae argumentis & minis efficitur. Nec etiam quoduis obiectum per quamuis legem defenditur, sed quaeuis obiectorum species per leges, peculiariter sese respicientes. Et haec uis defensiva, quoniam nulli iuri naturaliter competit, praeterquam soli J. I. hinc ad formam J. I. merito refertur.

§. LXXXII,

§. LXXXII. Tandem quarta formae pars absolueda scil: Quod J. I. generaliter iudicet. conf. §. 83. quam thesin hoc modo suffulcimus; J. I. quaelibet lex statuit, & a quo & quomodo, & quid agendum sit, imperat, & quae omittenda prohibet, quo facientes, actiones & opera iusta euadunt. E. simul generaliter indicat, quale J. I. subiectum agens, quales actiones, qualiaque opera sibi conueniant, seu iusta sint; qualiaque contra sibi repugnent, seu iniusta sint; E. hoc modo generaliter indicat, seu declarat, pro uel iustis uel iniustis. Quod praeter alia, quia solum J. I. naturaliter praestare ualet, idem cum aliis J. I. formam constituit. Sed uero declaratiua haec uis J. I. non quacuis opera & quasuis actiones pro obiecto habet; uerum angelicas tantum; nec etiam angelos quouis modo & respectu, sed solum quatenus libere agunt. Nam antequam actiones & opera existunt, eadem tantisper in nonentium seriem sunt referenda: de quibus, quia nullum ualet praedicatum, etiam inter eadem & J. I. per se nulla existit relatio.

§. LXXXIII. Diuudicatio & declaratio, quam memorati, a J. I. non fit eo modo, quo a iudice, sed est obiectiua, id est; J. I. est tale, e quo angeli cognoscere possunt, omnes angelos esse iniustos, quorum actiones & opera secundum J. I. normam non sint peracta, & subsumentes certo & euidentissime concludere, aut quod ipsimet iusti sint, aut quod iniustitiae macula noentur. Prior generalis propositio actu in J. I. continetur; posterior applicatiua declaratio uirtualiter seu implicite in priori latet. Haec igitur J. I. diuudicatio in se est tantum generalis, & sine applicatione, ita ut axiomati eiusmodi includi queat: Quicumque angelus e. g. Deum uiribus non omnibus, aut nullis colit, iniustus est. In iudice uero & angelis etiam specialis & applicatiua. Siquidem iudicis est generalia eiusmodi axiomata singularibus actionibus & operibus cuiuslibet angeli applicare, speciemque facti diuudicare, quatenus J. I. conueniat, & sententiam ferre; quae omnia J. I. nequit. In angelis uero, qui conscientia & intellectu praediti sunt, J. I. euadit speciale & applicatiuum, quoties angeli sub generali quodam axiomate de se aliisque angelis, eorumque actionibus & operibus subsument. Er haec ipsa sunt fundamenta & tranquillitatis conscientiae in obsequentibus, a poena qualibet tutis, & conscientiae cruciatuum in repugnantibus, poenam eiusque aeternitatem praecognoscentibus: De quibus exactius in subsequutura tractatione.

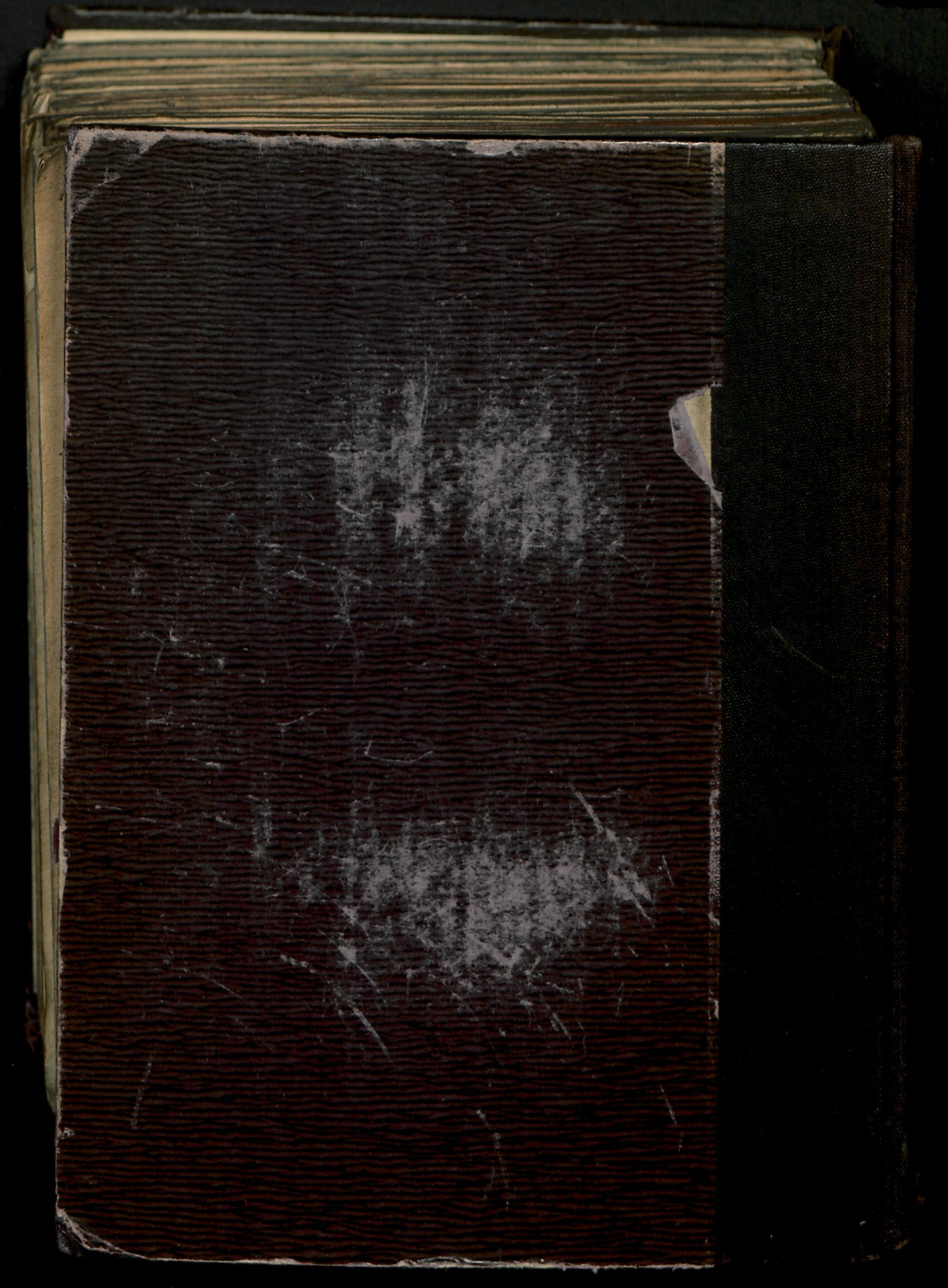
§. LXXXIV. Consueti methodus mihi, absoluta forma, fines in memoriam reuocat. Quos tum attentius contemplandi animum subit cupido duplex finium species sese meditantem offert: Alii enim fines sunt doctrinae, alii contra rei ipsius, quam doctrina comprehendit, Primum quidem doctrinae fines examinare & dilucidare lubet. Posset quidem manifestatio quoque Diuinae maiestatis, seu potentiae sapientiae gloriaeque & honoris pro scopo huius disquisitionis agnosci: Nam qui tot potentissimum spirituum uires legibus continere potest, is sane potentissimus sit, oportet. Qui praeter systema mundanum & genus humanum etiam tot potentissimorum & perspicacissimorum spirituum republicas simul sapientissime gubernat, nonne idem sapientissimus est? Cui tot perfectissimae creaturae, praeditaeque robore summo, & libertate, humillime inferuiunt; nonne eius gloria sit maxima, honor summus? Sed mis-
fos

fos facio hoc fines, cum ad confirmationem earundem theſium multo firmiora & euidentiora praefito ſint argumenta, de quibus auctores Theol. N.

§. LXXXV. Principales doctrinae ſines tres potiſſimum ſunt. *Primus cognitio ſc. ipſius doctrinae directe intenditur.* Digna enim omnino eſt ſequens doctrina, cui labor impendatur. Non enim modo quaeque ueritas propriam ſuam qualemcunque habet dignitatem & fructum, licet non omnibus cognitum atque apertum; ſed ſpeciatim Chriſtianos decet Philoſophos, angelorum ſtatum & officia perſcrutari, quibus, quod olim ſimiles ſunt futuri, ex ſacris monumentis compertum habent. Imo Chriſtianorum neminem dubitaturum, conſido, doctrinam hanc dignam eſſe noſtra diſquiſitione, ſua ipſius uero meditatione, cum ipſe Sp. S. per multa angelorum officia per ſanctos Dei uiros reuelare non dubitauerit. Sed ſacris monumentis inferi curarit; qui ſane nec fruſtraneum nec indignum laborem ſuſtinere potuit. Reliqui ſines indirecte intenduntur, quorum ordine alter eſt: *Excitatio ad ſtudium uirtutum & reuerentiae, angelis exhibendae.* Nam illos angelos, qui tot diuerſiſſimorum officiorum quot e natura & ſtatu angelorum infra deducam, ſunt obſeruantiffimi, multo hominibus ſanctiores eſſe, neceſſe eſt. Hi cum nos homines a callidiſſimis caco-daemonum inſultibus & inſidiis, quae humanis uiribus ineuitabiles ſunt, tueantur, uerendi ſane ſunt, ne uitis abigantur, & tutela eorum fruſtre-mur. Deinde ſi praefantiſſimorum angelorum inter creaturas uenerationem Dei deuotiſſimam, & miſerorum hominum neglectum diuini cultus inter ſe conferamus, erubeſcemus, quippe quibus humilitas magis conuenit, quiſque eadem maxime indigi ſumus. Contra ſi Deus diabolis perfectiſſimis qua eſſentiam creaturis ob iniuſtitiam non pepercit, multo minus hominibus, longe inferioribus, conſuebit. Non ergo peccantibus gratiam, & quod Deus adeo nobiles creaturas ſuas non ſit perditurus, ſperare licet. Item, quia angeli boni Dei miniſtri, ſanctique ſunt, cauenda uitia, ne eadem & ipſi diuinam contra nos iram excitent, noſque Deo inuiſos reddant. Et in ſumma, uix ulla particula eſt J. I. quae humano generi nullos ad uirtutum culturam addat ſtimulos, quae omnia licet accuratori probatone indigerent, tamen eadem ſpeciatim & per ſingula oſtendere & confirmare nimis foret prolixum; Imo probationes non neceſſarias iudico, quia fundamenta eorum in ſubſequentibus exponenda reſtant. Conf. Excellentiffimi HASENII Prudentia Moral. Vniuerſ. P. II. eiusque Part. Principal. Sect. I. Memb. II. p. m. 247. ſeqq. qui multa huc facientia erudite & copioſe pertractat. Tertius Finis eſt *illuſtratio fundamentorum & primi principii, nec non doctrinarum in Jure Naturae hominum.* Quae quod indirecte ſcaturiat & ſubſequentura doctrina, ita preſpici poteſt. Fundamenta arduae huius doctrinae ſollicite perſcrutanda ſunt, & qua methodo inde primum principium promanet, & quale, clare oſtendendum. Propinqua etiam inter J. I. & J. N. hominum intercedit cognitio, & multiplex ſimilitudo. Stantibus ergo his aſſertis, & durante de primo J. N. humani principio controuerſia, Jus N. hominum per J. I. illuſtrabitur, & aliqualem accipiet lucem

§. LXXXVI. Quod ad alteram ſinum ſpeciem, ſcilicet quam ipſa res inferius pertractanda agnoſcit, attinet, eadem coincidit cum J. I. effectibus & conſequentibus. Eodem igitur labore & haec & illos explanabo. Tantum de doctrinae ipſius

F I N E.

B.I.G.

Farbkarte #13

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

2
1733
6/1
22

D. B. V.
DE
NATVRAE
V POTIVS
ANGELORVM
OC EST
DE
ANGELORVM
VM INGENIO
TANTIBVS
TATIO TERTIA
QVAM
RAESES
OB FRIEDEMANN
FERVNG
RESPONDENS
IC. WOLLWEBER
ONTANO-THVRINGVS
HORIS POMERIDIANIS CONSVETIS
DCCXXXIII.
ORIO PHILOSOPHICO
ORVM EXAMINI SVBMITTENT.
TEMBERGAE
NA EICHSFELDIANA